

pravim: človek pomagaj si sam, pa upaj, da te potlej tudi Bog zapustil ne bode.

V Novomestu 19. avgusta 1873.

Anton Ogulin.

Obrtnijske stvari.

Velika korist lončenih ceví za vodotoke.

Pod naslovom „gospodarsko-obrtnijske stvari“ so „Novice“ v svojem 29. listu prinesle sestavek o mašini za izdelovanje ceví za drenažo in sploh za napeljavanje vode, katero je c. k. kmetijska družba od sl. ministerstva kmetijstva dobila in meni za poskušnjo izročila.

Vodó po lončenih cevih napeljavati, je sicer že stara reč, a nekdamer niso tako dobro sklepali, kakor sedaj, ker niso vedeli, kaj je cement ali okameniti kit, ter so večidel kitali le z ilovico in ceví delali le po en čevlji dolge. Pri kitanji z ilovico zaredile so se pa v cevih rastlinske koreninice, vsako leto več, da voda končno ni mogla naprej; zabasan je bil cel vodotok. Zato smo v mnogih krajih stare ceví iz zemlje vzeli, moje z mašino delane vložili in s cementom zakitali. Stare ceví, izpod zemlje vzete, pa nam kažejo, da dolgo časa dobre ostanejo; po sto let stare smo iz zemlje vzeli in posušili, in glejte, ravno tako so zvonile, kakor nove, ravnokar žgane; v sto letih se tedaj v zemlji in vodi prav nič niso spremenile.

Jez v veliko srečo za našo deželo to štejem, da je sl. kmetijska družba to mašino poskrbela, kajti, dragi bralci, pomislite le, koliko tavžent in tavžent sežnjeven lesenih ceví je do sedaj v zemlji zgnjilo, a vendar je mnogo slabše voda po njem tekla, kakor po lončenih cevih, po katerih je voda ravno tako friška in mrzla, ko da bi iz trde skale tekla in ima zato tudi popolnoma dober okus.

Dasiravno tedaj, kakor je gori omenjeno bilo, ceví same na sebi nič novega niso, je vendar to novo, kako se cev v cev vtika.

3 čevlje dolga cev ima vsaka svoj natik ali bučico, v katero se dve ceví natakneta; vampa je bučica okrog enega palca, in na vrhu ima luknjo, v katero se cement vlije, da je vse lepo polno; cement v bučici tako trdno drži, da, če je vodotok tudi tisoč sežnjeven dolg, je ravno tako trden, kakor da bi bila ena sama cev, kajti cement naglo okamení, in če voda še tako tišči, vendar nič ne odjenja.

Kdor želi, bodi-si posamezen gospodar, ali cela vas, ali cela soseska, takih ceví dobiti, naj blagovoli se pri meni ali ustmeno ali pismeno oglasiti. Jez imam obilno število mnogovrstnih ceví vže narejenih, tako, da se dobra in okusna voda v več vasí lahko vpelje.

Mašina dela lukinje petere velikosti. Dajem ceví po nizki ceni, skorej na pol bolji kup, kar lesene veljajo; tako, na priliko, dajem ceví s takimi luknjami, kakor se lesene vrtajo, po 60 kr. seženj z bučico, na svojem domu.

Tudi jih po zahtevi sam vložim in s cementom zakitam; tako pa cena omenjenih ceví na 1 gold. seženj stane. Po tem gré cena ali naprej ali nazaj, po velikosti luknje.

Konečno naj omenim še drenaženje.

Drenaža je to, če se take ceví v močvirne travnike vložijo, da vodo na-se vlečejo; sploh se take ceví za vsak močviren svet izvrstno dobro rabijo. — Tudi takih imam več tavžent sežnjeven po prav nizki ceni napravljenih, in sicer: za malo drenažo seženj po 20 kr. in z veliko po 30 krajc. na svojem domu.

Kdor želi kaj taci imeti, naj se, kakor vže omenjeno, oglasi pri meni; po zahtevi jih pošljem ali po železnici ali po drugi poti.

V Kokrici nad Kranjem.

Andrej Net,

po domače Mihovec, posestnik.

Delitev premij za goveda in konje na Štajarskem Vranskem.

Na Vranskem bo 11. dne prihodnjega meseca septembra slovesna razstava konj težkega (Noričnega ali Pinggavskega) plemena iz Vranskega, Gornjegradskega, Šoštanjskega, Celjskega, Konjiškega, Šmarskega in Laškega okraja.

Razdelilo bo društvo za povzdigo konjereje na Štajarskem pri tej razstavi sledeče premije:

Kobilam s žrebeti od 5 let naprej, — *4letnim kobilam*, o katerih se dokaže, da so po cesarskem ali od gosposke potrjenem privatnem žrebcu vbrejene, in pa *3letnim kobilam*: eno deželno darilo s 60 goldinarjev, eno z 25 gold., eno z 20 gold., eno z 15 gold., 4 darila pa po 12 gold.

Dalje se bode dalo

žrebicam: eno darilo z 20 gold., eno z 16 gold., eno z 14 gold., dve darila pa po 12 gold.

Žrebcem od 1 do 2 leti starim: eno darilo z 20 gold., eno z 16 gold., eno z 14 gold., eno z 12 gold.,

skupaj 244 gold. v srebru in 60 gold. v bankovcih.

Ta dan bo tudi okrajna razstava domače goveje živine, pri kateri bo Vranski okrajni odbor po razsodni komisiji razdelil sledeča darila:

Bikom od 1½ do 3 leta starim 2 premiji po 30 gold., — eno premijo po 25 in eno po 20 gold., eno po 15 in dve premiji po 10 gold.

Kravam s teletom ali pa *brejim* do 6 let starim: dve premiji po 25 gold., dve po 15 gold., dve po 10 gold., in dve premiji po 5 gold.

Telicam od 1 do 3 let: dve premiji po 25 gold., dve po 15 gold., dve po 10 gold., dve premiji pa po 5 gold.

Goveja živina mora doma izrejena in Miricodolskega (Mürzthaler) ali Marijadvorskega (Mariahofer) plemena biti.

Naša živinoreja napreduje, ker okrajni zástop vsako leto živinsko razstavo za Vranski okraj napravlja in iz okrajnega zaloga za povzdigo živinoreje prav zdatno podporo daje.

Ozir po domovini.

Na Triglav!

Toda glej! — z močmi osode
Ni zaveze, ni pogodbe!

Družbica čveterih prijateljev (gospodje Josip Križaj, Josip Hanuš, Hinko Žarek in pisalec teh vrstic) je v soboto popoldne 9. avgusta se podala po Rudolfovi železnici na pot, da bi obiskala slovenskega velikana. Ob 6½ uri bili smo že v Mójstrani v gostilni „Šmercevi“. Voditelja Janez Klančnik (Šimenc) in France, Šmerčev sin, bila sta že pripravljena. V gostilnici dobili smo gosp. prof. Kandernala, ki kmalu obljudi z nami iti. Namen, nemudoma odriniti v hrib, in v zadnji novi koči prenočiti, nam pa Šmerek odsvetuje, rekši, da kočá ima streho podrtó in znotri nima nič priprave; ako pri meni večerjate in proti 9. uri odrinete, pa po poti večkrat se spočijte, lahko ste že ob 5. na vrhuncu. Nasvet se enoglasno sprejme.

Vsedemo se tedaj za mizo na prosto; Šmerek nam prinese bokal dolenjca; kmetje od daleč poslušavši veselo naše gibanje se približajo prijazno in rekó: „vi ste naši“, dovolite nam, da smemo z vami na goro. — Dobro, če nas je več, tem bolje je — je bil naš odgovor, in dva gospodarja in dobra lovca, namreč: Jernej Janšar, Šimen Pintar po domače Cekin, Luka Oblak in Žiga Lautirar postali so naši tovarši.

Ko smo nagnili kozarec — takrat človek nehoté v nebo pogleda — opazili smo klavrni, da je glave velikih gorá jelo mraziti, kajti kapice so si nataknili. Poprašajočim, kaj to pomeni, odgovarjajo kmetje z glavo majaje, da take kapice sicer pomenijo dež, al letos je že pozabilo deževati; velikrat se je že bolj na dež pripravljalo, pa ga vendar ni Bog dal. Po večerji nam prinese Šmerek dolgih kovanih palic za hribolazce na izbiro. Vsak si vzame eno; kruha, mesa, sira in vina pa denemo v besago pevajoči „gledam na Triglava“ odrine nas 11 korenjakov iz Mojstrane ob pol devetih pri polni svitli luni v hrib. Med potoma iz vsake bajte nas radovedni ljudje pozdravljajo ter srečno! kličejo.

Dolgo časa se gré na dolenji Krmi po travnikih in pašnikih; čedalje prihaja dolina ožja in pot slabeja, hribi pa se bolj kvišku vzdigujejo, na levo „Debela peč“, na desno „Erjovina“. Ob 11. uri dospemo do zadnje kočé v „zgornji Krmi“. Dva kmeta iz Sasp sta lastnika njena. Voditelja skličeta pastirje (dva fanta sta bila, eden 13, drugi 15 let star), ki nam napravita ogenj na ognjišču; al ker same jarce paseta, bilo ni ne mleka ne kaj družega; morali smo seboj prinešeno prigrizniti in kmalu naprej oditi.

Kmalu pridemo do velikega snega. Malo pod sedlom potegne huda sapa in Lautirarjev klobuk sfrči po snegu doli, da ga ni bilo več. Mož je moral v ruto si glavo zavezati in brez klobuka koračiti na vrh Triglava in nazaj do kočé. Fanta sta ga v znožji snega podnevi našla in ga mu dala nazaj gredé.

Ob 1. uri čez polnoči bili smo na sedlu, to je ondi, kjer se popotniki z Krme in z Bohinja srečajo; — jako mrzla in huda sapa je vlekla. Poiščemo si zavetja v globoki jami ter pevajoči počivamo; za malo časa se vzdignemo spet in koračimo na „Konjsko planino“ in ob dveh dospeli smo k novi koči. Mali Triglav je bil čist; al okoli vélikega so se vedno megle kopičile. Lepega razgleda po takem ni bilo pričakovati; al „korajža veljá“, sklenili smo: naprej! (Kon. prih.)

Politične stvari.

Španija, Francija, Avstrija.

Skrajni čas je, da se tudi v Avstriji jéz napravi onemu liberalizmu, ki z brezverstvom pod pazduho hodi in kateremu zadnji konec utegne biti ona razuzdanost, ki jo je s strahom svet gledal na Francoskem, ko je banda morivcev in požigalcev strahovala nesrečno državo in dandanes strahuje ravno tako nesrečno Španijo.

Ljudovlada (republika) je lepa vlada, kjer je ljudstvo zrelo za tako vlado; v Evropi dandanes tega ni nikjer in menda še dolgo dolgo ne bo. Povsod kaže krvava zgodovina, da „svoboda“ je veliki množini le razuzdanost, kateri ni nič svetó; brezverstvo, ropanje, umori — to je trójica one „svobode“, ki so jo nedavno doživeli na Francoskem in jo, bodi Bogu poželjeno, uživajo že več časa in prav zeló zopet zdaj na Španjskem. V obojnih državah imajo zdaj še republiko (ljudovlado), to je, njima na čelu ne stoji postavni (legitimni) kralj, ampak od ljudstva izvoljeni

predsednik. Sreča velika je za obe državi to, da sedanji predsednik Francoski je rodoljub, kateri pripoznavi, da Francozi ne pridejo do mirú, dokler na prestol Francoski ne stopi spet naslednik postavne vladne rodovine. Mac-Mahon je imé tega rodoljuba, in najviši general (maršal) je njegov stan. Ta rodoljub pa se živo zaveda tudi tega, da od nekdanj se je kralj Francoski imenoval „prvi kršanski kralj“, in zato je on tudi iskren branitelj katoliške vere. Zato se ga pa tudi vsi liberalci neznano hudo bojijo in ga sovražijo. Bojijo se ga in to po pravici, kajti če on s svojim velikim vplivom posadí zopet postavnega kralja na prestol Francoski, — odkljenkalo bode anarhiji in brezverstvu, in sapa se zapré razuzdanemu liberalizmu po celi Evropi.

Mac-Mahon (beri: Mak Mahon) je po takem dandanes mož, katerega se vsi brezverci in prekucneži najbolj bojijo. Če mu obveljá, česar želi in na kar dela, kmalu dobí Evropa drug političen obraz, in res skrajni čas je, da ga dobí. Če on na Francoskem zopet mir in red vpelje pod vladarstvom kralja Henrika V., kmalu dospé tudi na Španjski prestol postavni kralj, in liberaluhom v Avstriji vpadle bodo kar brž predrzne peruti in brezverska načela zginula bodo prav tako hitro, kakor so svojo mrežo raztegnila čez njo.

Kako pa more nesrečna Španija, v kateri se že več časa kri prelija, da je groza, priti do mirú, o tem iz prav zanesljivega vira poroča časnik „Vaterland“ tako le:

Že pred več tedni je vlada Ruska vprašala vlado Prusko, Angleško in Francosko: ali ne vidijo že potrebe, da se nesrečna država pomiri? Tem bolj pa je Ruska vlada ponavljala to vprašanje, ko so razuzdanosti tako imenovanih „internacionalcev“ (roparjev, morivcev in požigalcev) čedalje očitnejše postajale.

Ruski vpliv je napravil Prusko vlado, da je že na pol poti bila nasproti se postaviti ustajnikom Španjskim; al umaknila se je spet, ko je čutila, da potem se tudi Francoska vlada vtakne v homatije Španjske in pomaga armadi kraljevi do zmage. Italijanska vlada bila je prva, ki je strah pred vtikom Francozov v Španjske zadeve izbudila v Pruski vladi.

Ruska vlada je po tem storila drugo stopinjo in gori imenovane vlade vprašala: ali bi ne bilo vsaj to treba, da se armada Karolovcev (to je, armada, ki se na Španjskem v imenu prihodnjega kralja Karola vojskuje z armado ljudovlade) priznava za armado, kateri pristaja pravica vojskovati se. Ta predlog je pa Pruska vlada kar naravnost odbila, rekši, da to bilo bi pripoznanje kraljevske veljave Karolovcev. Ko je Francoska vlada to slišala, ni si upala kar brž pritrditi predlogu vlade Ruske, ter odgovorila, da hoče s takim priznanjem še čakati, čeravno ona na meji Francoski kar le more vojskovanje polajšuje Karolovi armadi. Karolovci (Karliti) začasno nočejo segati z vojsko svojo dalje; zadovoljni so s tem, da si prisvojijo le nekoliko trdnjav, v katerih bi njihova armada varna bila; v severnih krajih Španije želijo vtrditi se in čakati, kako se bode razvila stvar na Francoskem. Iz Francoskega pričakujejo redúljubni Španjci pomoči in zmago, a to še le potem, ko Francija dobí spet svojega kralja. — Angleške vlade odgovor je bil Ruski ugoden; al ona noče prva biti, ki bi Karolovcem priznala pravico vojskovanja. Ruska vlada pa stoji vkljub vsemu temu na svojem stališču, in govori se celó, da ona utegne kmalu vsaj moralčna začetnica biti o tem, da se konec stori prekucijam Španjskim.

Tako se sedanji stan iz zanesljivega vira popisuje „Vaterlandu“. —

Šolske stvari.

Vprašanje zarad kolekture učiteljske.

Iz Dolenjskega je „Novicam“ došlo sledeče vprašanje:

„Ker bodo naši učitelji 1. oktobra letošnjega leta odstopili od sedanje kolekture in začeli vleči plačo v denarjih, zato prosim „Novice“, naj nam naznanijo, koliko kolekture smo letos jeseni še učiteljem za nazaj dolžni? Ker je nam sedaj žitna kolektura že pred rokami, in ker sem že slišal učitelja reči, da bo po navadi vse pobral kot druga leta, kmet pa ne vé in tudi ne razume, koliko da mu je dolžan dati, tedaj prosim, podučite nas po lepi navadi „Novic“. Naši kmetje so že silno preloženi z davki, zakaj bi še učiteljem v tej njim prihodnji srečni dōbi več dajali, kot smo jim dolžni!

Eden, ki je naprošen v imenu cele fare se do Vas za svēt obrniti.

Odgovor na vprašanje. Na to vprašanje Vam po zanesljivi pozvedbi radi postrežemo z resničnim odgovorom. — Kolektura učiteljska se tam, kjer ni kakošna drugačna navada ali ne obstoji kaka posebna odločba, odraja tuje za čas od sv. Jurija do sv. Jurija drugega leta in v taci krajih gre učitelju za ta čas vsa kolektura, kakor dozda, zato, ker — čeravno bi ona morebiti prestala pred začetkom prihodnjega šolskega leta, to je, tistega časa, ko ima nova šolska postava od 29. aprila 1873. leta v veljavo stopiti — se zdaj še ne dá povedati, ali se bode plača po §. 22. do §. 32. omenjene postave, katera se ima zadnji čas eno leto po začetku njene veljave vpeljati, do sv. Jurija leta 1874. ali pa do sicer obstoječe dōbe popolnoma dognala; če bi se pa plača po novi postavi poprej vravnala, se mora to, kar je učitelj kolekture preveč dobil, v račun vzeti pri vravnavi nove plače.

Ozir po domovini.

Na Triglav!

(Konec.)

Po počitku ene ure podamo se na pot; pregazimo dokaj se snegom napolnjenih jam, in gredé kvišku proti Vratam zapazimo solnce izhajati. Krasen pogled! In zdajci prišli smo na Vrata.

Huda sapa je tu vlekla; plaid nam je vrlo dobro stregel. Jeli smo plezati na mali Triglav in dospeli ravno ob 4. uri zjutraj do „velike stene“, ki je navadno počivališče, predno se na ozko sedlo gre. Razgleda je bilo zdaj kaj malo, samo v Bohinjsko dolino smo videli, njeno ohribje pa je bilo megleno; na našo stran Bleško jezero in dolino proti Šmarni gori, Grintovce pa so nam že spet megle zakrivale. Na steni se še sedaj dobro bere napis:

Slava kranjskemu Triglavu!
France Globočnik *France Kadilnik*
 4⁸/66. 4⁸/66.

Tu smo čakali svojih bolj počasnih tovaršev ter se pomenkovali: ali gremo na čelo Triglava ali ne. Zdajci pridrvi črni oblak na vrh Triglava in koj malo zagrmí. Voditelj pravi, to bo slabo. Komaj pa izgovori to, za bliska se, kar se more! Vsi plašni se podamo v beg. Al v istem trenutku zatuli veter; dež se vlije s točo in tako začno razsajati elementi, da smo mislili, da se sodni dan bliža. Kar tulilo je neprenehoma in večkrat je vihar tako silen nastal, da smo se morali na tla vleči

in za skale držati, da nas nevihta ni v brezno pometala. Po skalnatih žlebih je voda kakor v potocih tekla, tako, da ko sem znak doli plezal, mi je voda večkrat v zatilnik za obleko tekla, pri čevljih pa ven, kakor da bi pod obleko cev napeljana bila. Enega naših tovaršev je nepopisljiva nevihta tako zbegala in omamila, da si ni več upal nog prestavljati, in sta mu oba vodnika morala pomagati. Srečno vendar smo prišli vsi do koč nazaj.

Nevihta je ponehala, deževalo vendar je še zmirom malo. Ob 7. uri odrinemo naprej.

Po „konjski planini“ se je razvedrilo. Nabiraje si očino zeljše (Edelweis) in drugih cvetic gremo čez sedlo in ob 9. uri pridemo do koč v „zgornji krmi“. Fanta sta na ognjišču že ogenj imela, in kar brž začnemo nad njim sušiti svojo mokro obleko.

Zapustivši ga tedaj tam z vodnikom Francetom Skomovcem odrinemo drugi doli ob 10. uri. Malo časa smo hodili in jelo je spet grometi in bliskati se. Toča z dežjem tako strašno spet razsaja, da se spravimo pod neko skalo vedrit; al voda je jela scurkoma po skali teči in ker ni varno po hudem vremenu pod skalo bivati, skočimo na stezo in hitimo naprej.

Do niti premočeni smo prišli popoldne ob 2½ uri v Mojstrano k Šmercu. Mati so v peč še ena polena priložili in za želodec skrbeli, drugi pa so nam z obleko postregli, da smo svojo sušiti dali, ki se nam je do 6½ ure za odhod že precej posušila.

Tako se nam je letos godilo potujočim na Triglav. Ker ima vsaka stvar v življenji našim dve strani: solnčnato in senčnato: zakaj neki bi krasni Triglav ne imel tudi senčnate strani?

Oba vodnika kakor tudi gostilna pri Šmercu vsem popotnikom priporočam zarad dobre in ne drage postrežbe, kakor tudi zarad prijaznosti cele rodbine Šmerčeve. Bog jo živi!

France Kadilnik.

Narodni spominki iz Istre.

Glagoltska oporoka

na škrlji cerkve sv. Duha v Boruti v Istri.

Prepisal J. V. *)

1560 avrila dan 30.

Va ime božje i blažene dive Marije. amen. Ja Vid Vitulović ordinavam mojim sinom i po njih svemu mojemu rodu, da governaju tu crekav (to je, sv. Duha) i oltar s. Marije u crekvi s. Mihovila arhangela, ki hote držat moje blago: biše meštar Gorišćić Toma, župan Jakov Zgošćić; v to vrime biše Pre-Anton Kurelić plovani.

Mnogovrstne novice.

* *Zgodnjo in ostro zimo prerokujejo nektera znamenja. 28. dne t. m. so že cele trume lastovic čez Prago letele v svoj zimski štacijon. Tudi iz Šlezije se poroča, da so se štorklje že na pot podale; 22. in*

*) Nevtrudljivi nabiratelj národnega blaga, prečastiti gospod J. Volčič nam je poslal to zanimivo drobtinico, z dostavkom, da se kaj tacega redko najde; da nobeden je še ni prepisal in da ni nikjer še tiskana; mnogo ur bilo je truda treba za prebranje in prepis, ker je vse skrajšano in slova so vže tako zlizana, da jih je komaj poznati. Za nekoliko let je ne bo nikdo več bral; škoda bi bila, da se na veke izgubi.

Vred.